

RADA GMINY
LUBAWA

Załącznik do uchwały
Nr XXXVII / 245 / 14 Rady Gminy Lubawa
z dnia 6 listopada 2014 r.

WÓJT GMINY LUBAWA

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU
GMINY LUBAWA**

Lubawa, 2014 r.

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

WYKONAWCA:

EKOSTANDARD

Pracownia Analiz Środowiskowych

ul. Wiązowa 1B/2, 62-002 Suchy Las
www.ekostandard.pl
email: ekostandard@ekostandard.pl
tel. 505-006-914, (61)652-23-80

AUTORZY OPRACOWANIA:

Robert Siudak
Monika Płaza
Dariusz Siudak

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
2. CEL I ZADANIA PROGRAMU	6
3. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZKIEGO.....	8
4. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	11
5. STAN PRAWNY.....	15
5.1. USTAWY.....	15
5.2. ROZPORZĄDZENIA	16
5.3. AKTY PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ	18
6. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	20
6.1. POŁOŻENIE	20
6.2. DEMOGRAFIA	20
6.3. GOSPODARKA I ROLINICTWO.....	20
6.4. KLIMAT	20
6.5. ZASOBY PRZYRODY	21
7. ILOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY	23
8. ASPEKTY FINANSOWE PROGRAMU	32
9. LOKALIZACJA SKŁADOWISK ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH	37
10. ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI, KONTROLI I MONITORINGU PROGRAMU	38
11. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU	43
12. STRESZCZENIE	47

SPIS TABEL

TABELA.1. NAJWAŻNIEJSZE WYROBY AZBESTOWE I ZAWARTOŚĆ W NICH AZBESTU	11
TABELA.2. NAZWY WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I KODY ODPOWIADAJĄCYCH IM ODPADÓW	13
TABELA.3. ILOŚĆ ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA W 2014 ROKU	23
TABELA.4. ILOŚĆ ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA W 2014 ROKU WG RODZAJU ZABUDOWY [M ²]	25
TABELA.5. ILOŚĆ ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA W 2014 ROKU WEDŁUG STOPNIA PILNOŚCI	28
TABELA.6. WYKAZ OGÓLNODOSTĘPNYCH SKŁADOWISK ODPADÓW, NA KTÓRYCH MOGĄ BYĆ SKŁADOWANE ODPADY AZBESTOWE – ZLOKALIZOWANE NAJBLIŻEJ GMINY LUBAWA	37
TABELA.7. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA PROGRAMU	41
TABELA.8. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY LUBAWA.....	43

SPIS RYCIN

RYC. 1. ILOŚĆ ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA W 2014 ROKU WEDŁUG RODZAJU ZABUDOWY	26
RYC. 2. ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA Z UWZGLĘDNIENIEM RODZAJU ZABUDOWY.....	27
RYC. 3. ILOŚĆ ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA W 2014 ROKU WEDŁUG STOPNIA PILNOŚCI	29
RYC. 4. ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY LUBAWA Z UWZGLĘDNIENIEM STOPNIA PILNOŚCI.....	30
RYC. 5. SCHEMAT ILUSTRUJĄCY WSPÓŁPRACĘ ORGANÓW ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ, SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, JEDNOSTEK INSPEKCYJNYCH I ORGANIZACJI SAMORZĄDOWYCH.....	38

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

ZAŁĄCZNIK 1. WNIOSEK O UDZIELENIE DOFINANSOWANIA ZADANIA „USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA”	48
ZAŁĄCZNIK 2. OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ.U. 2010, NR 162, POZ. 1089) - WZÓR.....	50
ZAŁĄCZNIK 3. INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ.U. 2011, NR 8, POZ. 31) - WZÓR.....	53

1. WSTĘP

W związku ze stwierdzonymi właściwościami chorobotwórczymi włókien azbestu, stwarzającymi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi, dnia 14 maja 2002 r. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęła długofalowy program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.

W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej i tym samym potrzebą dostosowania prawa polskiego do wymagań przepisów unijnych, w tym również ze względu na zmiany gospodarcze i społeczne, jakie zaszły od przyjęcia Programu, Ministerstwo Gospodarki opracowało wieloletni Program pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (POKzA), przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r. zmienioną uchwałą z dnia 15 marca 2010 r. Program na lata 2009-2032 jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w Programie pierwotnym.

Podstawowym celem programu krajowego jest oczyszczenie terytorium kraju z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat materiałów zawierających azbest do 2032 roku. Program zakłada, że jego realizacja będzie wymagała współpracy wielu jednostek i instytucji, zarówno na szczeblu centralnym, wojewódzkim, jak i regionalnym. Wszystkim uczestnikom Programu przypisano zadania, których wykonanie warunkuje osiągnięcie założonego celu.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa jest efektem realizacji założeń programu krajowego.

Niniejszy dokument jest oparty na inwentaryzacji azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa, którą przeprowadzono w lipcu 2014 r. W ramach realizacji zamówienia wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji zostały wprowadzone do Bazy Wyrobów i Odpadów Zawierających Azbest prowadzonej przez Ministerstwo Gospodarki.

2. CEL I ZADANIA PROGRAMU

Celem nadrzędnym Programu jest: Eliminacja z obszaru gminy odpadów oraz materiałów zawierających azbest oraz ochrona zdrowia mieszkańców gminy przed szkodliwymi skutkami zdrowotnymi związanymi z użytkowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest do 2032 r.

Celowi głównemu podporządkowano zadania (działania) szczegółowe, jakie należy wykonać w przyjętym w niniejszym dokumencie przedziale czasowym 2014-2032 r. Dla obszaru gminy Lubawa sformułowano następujące zadania:

1. Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.
2. Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenie stopnia emisji pyłu i włókien azbestu w przypadku ich stwierdzenia.
3. Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych.
4. Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest (w tym wnikliwe analizowanie wniosków w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest, szczególnie w zakresie wyposażenia technicznego do prowadzenia takich prac oraz zatrudniania pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest), stworzenie i aktualizowanie rejestrów podmiotów zajmujących się zagospodarowaniem odpadów zawierających azbest na terenie gminy.
5. Prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest (program dofinansowywania usuwania odpadów zawierających azbest przez osoby fizyczne).
6. Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest.
7. Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów użyteczności publicznej pozostających we władaniu Urzędu Gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) i sukcesywne usuwanie tych wyrobów w zależności od wyników oceny.
8. Rozpowszechnienie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku wypełnienia przez właścicieli obiektów budowlanych arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.).
9. Rozpowszechnianie informacji wśród mieszkańców gminy na temat obowiązku corocznego sporządzania informacji o wyrobach zawierających azbest w oparciu o dane z przeprowadzonej inwentaryzacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31), oraz o konieczności przedkładania jej właściwemu organowi.
10. Przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest lub był wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest (przygotowanie folderów informacyjnych dotyczących dokonywania przeglądu technicznego tych wyrobów oraz dokonania oceny stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania).

11. Współpraca z Nadzorem Budowlanym, wymiana informacji między organami (coroczna) dotycząca zgłoszeń prac przy naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
12. Wyznaczenie w Urzędzie Gminy osób odpowiedzialnych za nadzorowanie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na ich terenie, kontakt z osobami prawnymi i fizycznymi, udzielanie informacji na temat:
  - przepisów regulujących postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest;
  - dokumentów jakie należy wypełnić, żeby spełnić obowiązek inwentaryzacyjny; procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu;
  - firm mających prawo wykonywać prace związane z usuwaniem materiałów zawierających azbest na terenie gminy;
  - środków na dofinansowanie usunięcia wyrobów zawierających azbest;
  - lokalizacji składowisk odpadów niebezpiecznych, na które można wywozić materiały zawierające azbest.
13. Sporządzenie i aktualizowanie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup pilności.
14. Przekazanie zebranych informacji (zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest) do Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego.
15. Podjęcie działań w celu zabezpieczenia środków z budżetu gminy na realizację założonych celów, podjęcie współpracy w celu pozyskania informacji na temat preferencyjnych kredytów ekologicznych na usuwanie wyrobów azbestowych w bankach.

3. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZKIEGO

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Włóknistą odmianę minerałów cechuje charakterystyczna struktura w postaci wiązek włókien (w istocie wydłużonych rurek). Długość wiązek wynosi od dziesiątych części milimetra do 10 cm. Azbesty poddawane obróbce mogą rozpadać się na mniejsze cząstki.

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien azbestu, zawieszonych w powietrzu. Jeśli włókna azbestu nie są uwalniane do powietrza minerał ten nie stanowi zagrożenia zdrowotnego dla ludzi. Na wystąpienie negatywnych skutków zdrowotnych wywołanych azbestem wpływają: rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien, stężenie we wdychanym powietrzu, czas trwania narażenia.

Liczne badania dowiodły, że na biologiczną agresywność pyłu azbestowego wpływa przede wszystkim średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, to znaczy takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3:1.

Wielkość włókien azbestu uzależniona jest od rodzaju minerału. Azbest można podzielić zasadniczo na dwie grupy minerałów tj. serpentynów i amfiboli. Do azbestów serpentynowych należy głównie jedna odmiana azbestu - azbest chryzotylowy. Jest on wydobywany i stosowany w największych ilościach. Spośród azbestów amfibolowych przemysłowe znaczenie mają dwie odmiany: azbest amosytowy i krokidolitowy. Istnieją jeszcze inne odmiany azbestu amfibolowego, np. antofyllit, tremolit i aktynolit, które nie mają jednak znaczenia w przemyśle. Do minerałów azbestopodobnych należą: attapulgit, sepiolit, talk włóknisty, wollastonit, serpentynit włóknisty, antygoryt włóknisty oraz zeolity włókniste.

Azbest posiada szczególne właściwości fizyczno-chemiczne, które sprawiły, że znalazł on zastosowanie w produkcji wielu elementów. Do tych właściwości należą: odporność na wysoką temperaturę, odporność na chemikalia, kwasy, zasady, wodę morską, odporność na ścieranie, duża sprężystość i wytrzymałość mechaniczna, elastyczność, izolacja termiczna i elektryczna oraz słabe przewodnictwo ciepła.

Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego, w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie ze sobą większe ryzyko zachorowania. Z tego względu od 1985 r. zaprzestano stosowania w Polsce azbestu krokidolitowego.

Szkodliwe działanie azbestu polega na długotrwałym drażnieniu tkanki miękkiej, ma więc charakter fizyczny, a nie chemiczny. Obecnie nie wiadomo jaka minimalna ilość pyłu azbestowego wywołuje choroby. Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu. Wiadomo jednak, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe zachodzi ryzyko choroby. Oznacza to, że

zachorować mogą nie tylko osoby, które miały długotrwały kontakt z azbestem w związku z wykonywaną pracą, ale i te, które oddychały powietrzem z włóknami azbestowymi przez krótki czas.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej (azbestozy) – jest to proces zwłóknienia tkanki płucnej występujący u osób zawodowo narażonych na pył azbestowy; procesy te przebiegają bardzo wolno, przeważnie pierwsze objawy uwidaczniają się dopiero po około 10 latach, a sama azbestoza nierzadko wykrywana jest 20 lat po pierwszym kontakcie z azbestem;
- łagodnych zmian opłucnowych;
- raka płuc (najpowszechniejszego nowotworu złośliwego, powodowanego przez azbest);
- międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej, nowotworów o wysokiej złośliwości.

Przy narażeniu komunalnym na pył azbestowy głównym skutkiem zdrowotnym, który należy brać pod uwagę, jest międzybłoniak opłucnej i otrzewnej. W zależności od poziomu ekspozycji, może być obserwowany wzrost ryzyka raka płuc.

Dopuszczalne stężenie pyłu azbestu w powietrzu atmosferycznym w Polsce wynosi 1000 włókien/m³ powietrza w pomiarach 24-godzinnych. Przeprowadzone badania kontrolne środowiskowych stężeń włókien azbestu w aglomeracjach wielkomiejskich wykazały najwyższe, ponadnormatywne stężenia przy węzłach komunikacyjnych zlokalizowanych w dużych ośrodkach miejskich: Warszawie, Katowicach i Łodzi.

Efektom narażenia komunalnego na azbest jest wzrost występowania zmian opłucnowych, szczególnie uwapnionych zmian opłucnej oraz zwiększone ryzyko międzybłoniaka opłucnej. Nie ma w Polsce dokładnych danych dotyczących liczby osób, w przeszłości narażonych zawodowo, oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu, pochodzącym z tak zwanych dzikich wysypisk odpadów - szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie, w coraz większym stopniu, z uszkodzonych powierzchni płyt na dachach i elewacjach budynków.

Ze względu na swoją niezniszczalność oraz specyficzne właściwości azbest wprowadzony do środowiska otaczającego człowieka utrzymuje się w nim przez czas nieokreślony. Podstawowymi źródłami przedostawania się azbestu do środowiska w wyniku działalności człowieka jest: transport, a także usuwanie oraz przeróbka odpadów przemysłowych. Źródła te można podzielić na następujące grupy:

- źródła naturalne: zanieczyszczenie skorupy ziemskiej, zanieczyszczenie azbestem eksploatowanych złóż węgla kamiennego, rud miedzi, kamieni budowlanych oraz zanieczyszczenie wód przepływających przez złoża zawierające azbest. Rakotwórcze włókna są wszechobecne z powodu wietrzenia i korozji formacji geologicznych, a także z powodu działalności człowieka. W praktyce naturalne źródła mają mniejsze znaczenie ze względu na znaczne rozproszenie oraz występowanie na terenach stosunkowo rzadko zaludnionych, podczas kiedy inne źródła, które są związane z działalnością człowieka mają miejsce zwykle na terenach o dużej gęstości zaludnienia;
- źródła związane z przetwarzaniem azbestu- zakłady przetwórstwa i produkcji azbestu, kopalnie;
- zanieczyszczenie powietrza spowodowane przez stosowanie wyrobów zawierających azbest - dotyczy głównie korozji płyt azbestowo-cementowych, eternitu, na którą duży wpływ mają kwaśne deszcze, a także inne toksyczne substancje występujące w powietrzu atmosferycznym;
- odpady przemysłowe, które mają związek z przetwórstwem azbestu - tutaj bardzo istotnym problemem w ochronie środowiska jest niewłaściwe zagospodarowanie składowisk odpadów niebezpiecznych (praktycznie niezniszczalne włókna azbestu);

- źródła wewnątrz pomieszczeń, czyli np.: izolacje zawierające azbest, urządzenia klimatyzacyjne, grzewcze, wentylacyjne.

Prawidłowe zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest zapewnia bezpieczeństwo jedynie przez ok. 30 lat. Potem stan techniczny większości z nich nieuchronnie pogarsza się. Dlatego jedynym sposobem wykluczenia niebezpieczeństwa związanego z azbestem jest jego stopniowe usuwanie z otoczenia i co bardzo ważne usuwanie z zachowaniem zasad bezpieczeństwa pracy oraz ochrony środowiska.

Poważny niepokój musi budzić fakt, że usuwanie obecnie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, zwiększa tylko zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców kraju.

Obecnie nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest wchłonięty drogą pokarmową, np. w wodzie, jest szkodliwy dla zdrowia. Zarówno raport WHO jak i stanowisko Państwowego Zakładu Higieny są w tej sprawie jednoznaczne. Dlatego zastępowanie rur azbestowo-cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie, w miarę technicznego zużycia lub w przypadku woli wymiany na rury bezazbestowe.

4. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Właściwości fizykochemiczne azbestu powodowały, że był stosowany w ponad kilku tysiącach wyrobów, a najbardziej rozpowszechniony w wyrobach budowlanych, energetyce, przemyśle chemicznym i transporcie. Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

- Wyroby azbestowo-cementowe produkowane z azbestów chryzotylowego i amfibolowych, takie jak: płyty faliste, obudowy, płyty Karo, płyty warstwowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10 do 35% azbestu. Wyroby te są ogniotrwałe, odporne na korozję i gnicie, wytrzymałe na działania mechaniczne.
- Wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także ubrań i tkanin ognioodpornych. Należą do nich: wata, włóknina, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Zawierają one, w zależności od przeznaczenia, od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotyłu.
- Wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo-kauczukowe, szczeliwa plecione. Najbardziej powszechnymi wyrobami uszczelniającymi były płyty azbestowo-kauczukowe, które charakteryzują się odpornością na podwyższoną temperaturę, wytrzymałością na ściskanie, nieznacznym odkształceniem trwałym, dobrą elastycznością. Płyty mogą być zbrojone. Szczeliwa plecione były stosownie do uszczelniania części pracujących w wysokich temperaturach, a także w środowisku wody, pary wodnej, gazów obojętnych i aktywnych, kwasów organicznych i nieorganicznych, smarów, olejów, rozpuszczalników, gazów spalinowych, ługów, roztworów soli.
- Wyroby cierne, takie jak: okładziny cierne i taśmy hamulcowe, stosowane do różnego typu hamulców. Azbest chryzotylowy stosowany do ich produkcji chronił elementy robocze przed zbytnim przegrzaniem.
- Wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowa, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Poza tym azbest stosowany był w przemyśle piwowarskim i farmaceutycznym do filtracji, jako wypełniacz do lakierów, do izolacji przewodów grzewczych.

Tabela.1. Najważniejsze wyroby azbestowe i zawartość w nich azbestu

WYROBY	PRZYBLIŻONA ZAWARTOŚĆ AZBESTU [% WAG]	RODZAJ AZBESTU	UWAGI
WYROBY AZBESTOWO- CEMENTOWE STOSOWANE W BUDOWNICTWIE	10-15	CHRYZOTYL AMOZYT KROKIDOLIT	KOMPOZYCJE AZBESTOWE (ZWIĄZANE) Z CEMENTEM PORTLANDZKIM
WYROBY AZBESTOWO- CEMENTOWE OBEJMUJĄCE RURY CIŚNIENIOWE, KANALIZACYJNE I WODOCIĄGOWE	12-15	CHRYZOTYL KROKIDOLIT AMOZYT	KOMPOZYCJE AZBESTOWE (ZWIĄZANE) Z CEMENTEM PORTLANDZKIM

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

WYROBY	PRZYBLIŻONA ZAWARTOŚĆ AZBESTU [% WAG]	RODZAJ AZBESTU	UWAGI
OGNIOODPORNE PŁYTY IZOLACYJNE	25-40	AMOZYT CHRYZOTYL	KOMPOZYCJE AZBESTOWE (ZWIĄZANE) Z CEMENTEM PORTLANDZKIM LUB Z UWODNIONYM KRZEMIANEM WAPNIA ALBO TEŻ Z ZASADOWYM WĘGLANEM MAGNEZU
WYROBY IZOLACYJNE ŁĄCZNIE Z IZOLACJAMI NATRYSKOWYMI	12-100	AMOZYT CHRYZOTYL KROKYDOLIT	LUŻNE MIESZANINY WŁÓKIEN AZBESTOWYCH Z MATERIAŁAMI NIEORGANICZNYMI: Z CEMENTEM, GIPSEM, Z KRZEMIANEM WAPNIA, WĘGLANEM MAGNEZU, ZIEMIĄ OKRZEMKOWĄ
ZŁĄCZA I USZCZELKI	25-85	CHRYZOTYL KROKIDOLIT	KOMPOZYCJE AZBESTOWE (ZWIĄZANE) Z ELASTOMERAMI, WŁÓKIENNICZE WYROBY AZBESTOWE PLECIONE
MATERIAŁY CIERNE, WYROBY WŁÓKIENNICZE	65-100	CHRYZOTYL KROKIDOLIT	WŁÓKIENNICZE WYROBY AZBESTOWE TAKIE JAK PRZĘDZA, ROWINGI, UBRANIE, TAŚMY, WĘŻE
PŁYTKI I WYKŁADZINY PODŁOGOWE	5-7,5	CHRYZOTYL	KOMPOZYCJE AZBESTOWE (ZWIĄZANE) Z GUMĄ TERMOPLASTYCZNĄ
WYROBY Z MAS PLASTYCZNYCH I OBUDOWY AKUMULATORÓW	55-70	CHRYZOTYL	KOMPOZYCJE AZBESTOWE ZWIĄZANE Z GUMĄ TERMOPLASTYCZNĄ I GUMĄ TERMOODPORNĄ
WYPEŁNIACZE, WZMOCNIENIA I WYROBY Z NICH PRODUKOWANE (WOJŁOK, KARON, PAPIER, FILTRY DO WINA I PIWA, KITY, KLEJE, POWŁOKI OCHRONNE ITP.	25-89	CHRYZOTYL KROKIDOLIT	KOMPOZYCJE AZBESTOWE(ZWIĄZANE) Z RÓŻNYMI MASAMI PLASTYCZNYMI LUB Z MASAMI BITUMICZNYMI

KLASYFIKACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, przyjmując jako kryterium zawartość azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

(1) Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³ definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowanymi w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe m.in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCW oraz materiały i wykładziny cierne. Ocena wielkości produkcji wymienionych wyrobów oraz ilości aktualnie użytkowanych jest niemożliwa do przeprowadzenia.

(2) Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³ definiowane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Z zaliczanych do tej klasy wyrobów najbardziej w Polsce rozpowszechnione są płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty azbestowo-cementowe „karo” stosowane jako pokrycia dachowe, szczególnie na terenach wiejskich oraz płyty płaskie wykorzystywane

jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym na osiedlach miejskich. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe, z których należy wymienić przede wszystkim rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz w budownictwie jako przewody kominowe i zsypy. ZASTOSOWANIE WYROBÓW AZBESTOWYCH W BUDOWNICTWIE MIESZKANIOWYM

Do zastosowania w budownictwie mieszkaniowym wyrobów twardych (azbestocement-10-15% zawartości azbestu) należy zaliczyć:

- elewacje ścian;
- pokrycia dachowe;
- rury azbestowo-cementowe;
- materiały ognioochronne do konstrukcji budynków.

Do prac elewacyjnych stosowano następujące materiały:

- płyty barwne, autoklawizowane typu Acekol, Kolorys, Pikolorys;
- płyty azbestowo-cementowe, prasowane płaskie okładzinowe;
- płyty lignocementowe modyfikowane;
- płyty prasowane typu Karo.

Do prac dachowych stosowano następujące materiały:

- płyty faliste, płyty azbestowo-cementowe oraz gąsiori;
- płyty prasowane typu Karo.

Rury azbestowo-cementowe stosowano jako:

- rury ciśnieniowo-wodociągowe (woda pitna);
- rury (grawitacyjne) kanalizacyjno-ścieki bytowo-gospodarcze.

Stosowanymi materiałami ognioochronnymi (wyroby twarde i wyroby miękkie zawierające azbest) do konstrukcji budynków były:

- płyty ogniochronne „Sokalit”;
- płyty ogniochronne „Pyral”;
- tynki z dodatkiem azbestu;
- natryski masy ogniochronnej z azbestem na konstrukcje budynków.

Tynki z dodatkiem azbestu oraz natryskowe masy ogniochronne stosowane były jako izolacje termiczne (ognioodporne) i akustyczne w obiektach użyteczności publicznej (sale koncertowe, sale kinowe).

Tabela.2. Nazwy wyrobów zawierających azbest i kody odpowiadających im odpadów

KOD WYROBU	RODZAJ WYROBU ZAWIERAJĄCEGO AZBEST	KOD ODPADU POWSTAJĄCEGO Z WYROBU	JEDNOSTKA	PRZELICZNIK NA [KG]
W01	PLYTY AZBESTOWO-CEMENTOWE PŁASKIE STOSOWANE W BUDOWNICTWIE	17 06 05*	M ² , KG	11
W02	PLYTY AZBESTOWO-CEMENTOWE FALISTE DLA BUDOWNICTWA	17 06 05*	M ² , KG	11

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

KOD WYROBU	RODZAJ WYROBU ZAWIERAJĄCEGO AZBEST	KOD ODPADU POWSTAJĄCEGO Z WYROBU	JEDNOSTKA	PRZELICZNIK NA [KG]
W03	RURY I ZŁĄCZA AZBESTOWO-CEMENTOWE	17 06 05*	MB, KG	40
W04	IZOLACJE NATRYSKOWE ŚRODKAMI ZAWIERAJĄCYMI W SWOIM SKŁADZIE AZBEST	17 06 01*	M ³ , KG	300
W05	WYROBY CIERNE AZBESTOWO-KAUCZUKOWE	16 01 11*	KG	
W06	PRZĘDZA SPECJALNA, W TYM WŁÓKNA AZBESTOWE OBROBIONE (TKANINY I ODZIEŻ OCHRONNA)	15 02 02*	KG	
W07	SZCZELIWA AZBESTOWE	17 06 01*	KG	
W08	TAŚMY TKANE I PLECIONE, SZNURY I SZNURKI	17 06 01*	KG	
W09	WYROBY AZBESTOWO-KAUCZUKOWE, Z WYJĄTKIEM WYROBÓW CIERNYCH	17 06 01*	KG	
W10	PAPIER, TEKSTURA	17 06 01*	M ² , KG	1,5
W11	INNE WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST, OSOBNO NIEWYMIENIONE			
W11.1	OTULINY AZBESTOWO-CEMENTOWE	17 06 01*	MB, KG	6
W11.2	KSZTAŁTKI AZBESTOWO-CEMENTOWE BUDOWLANE (PRZEWODY WENTYLACYJNE, PODOKIENNIKI, OSŁONY KANAŁÓW SPALIN)	17 06 05*	M ² , KG	15
W11.3	KSZTAŁTKI AZBESTOWO-CEMENTOWE ELEKTROIZOLACYJNE	16 02 13*	KG	
W11.4	PLYTKI PCV	17 09 03*	M ² , KG	5
W11.5	PLYTY OGNIOSZCZĄCE	17 06 01*	M ² , KG	20
W11.6	PAPY, KITY I MASY HYDROIZOLACYJNE	17 09 03*	KG	
W11.7	SPRZĘT GOSPODARSTWA DOMOWEGO	20 01 35*	KG	
W11.8	UBRANIA ROBOCZE, MASKI, FILTRY ZANIECZYSZCZONE AZBESTEM	15 02 02*	KG	
W11.9	INNE WYŻEJ NIEWYMIENIONE		KG	

5. STAN PRAWNY

Poniżej zamieszczono wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest.

5.1. Ustawy

1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz.U.2013.1409 ze zm.)
2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.)

Zakazuje wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest, azbestu, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzania na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ww. ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska.
3. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137 j.t., ze zm.)

Określa warunki przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów.
4. Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2011 r. Nr 63, poz. 322, ze zm.)

Ustawa określa warunki lub zakazy produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji chemicznych w ich postaci własnej, jako składników mieszanin lub w wyrobach, celem ochrony zdrowia człowieka oraz środowiska przed szkodliwym działaniem tych substancji. Jest także aktem prawnym wdrażającym do prawa polskiego przepisy Rozporządzenia 1272/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin.
5. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 ze zm.)

Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2013.1232 ze zm.)

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

  - państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiaru, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku;
  - opracowania programów zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska, w tym gospodarki odpadami;
  - ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska;

kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony.

Azbest zgodnie z art. 160 ww. ustawy należy do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Substancje te powinny podlegać sukcesywnej eliminacji zgodnie z art. 162 ustawy. Występowanie substancji zawierających azbest powinno zostać udokumentowane, a informacje

- o rodzaju i miejsca występowania powinny być przekazywane do wojewody, wójta, burmistrza lub prezydenta miasta zgodnie z rozporządzeniami wykonawczymi do prawa ochrony środowiska.
7. Ustawa z dnia 27 lipca 2001. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, ze zm.)
Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art. 54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, modyfikując i rozszerzając jej ustalenia dotyczące wykonawców prac polegających na usuwaniu i transporcie wyrobów zawierających azbest (odpadów niebezpiecznych). Ustawa równocześnie udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, dla określenia w drodze rozporządzenia i w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw środowiska - sposobów i warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.
  8. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. 2011 Nr 227, poz. 1367, ze zm.)
Ustawa określa zasady prowadzenia działalności w zakresie krajowego i międzynarodowego przewozu drogowego, kolejną i żegluga śródlądową towarów niebezpiecznych oraz organy i jednostki realizujące zadania związane z tym przewozem.
  9. Ustawa z dnia 24 czerwca 1983 r. o społecznej inspekcji pracy (Dz. U. z 1983 r. Nr 35 poz. 163 ze zm.)
  10. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21 poz. 94 j.t. ze zm.)
  11. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz.U.2014.883 j.t.)
  12. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (Dz. U. z 2011 r. Nr 122, poz. 695)
  13. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U.2014.613 j.t ze zm.)
  14. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.2013.1399 j.t. ze zm.)
  15. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 ze zm.)
  16. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 j.t. ze zm.).

5.2. ROZPORZĄDZENIA

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)
Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych niżej grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
  - 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy;
  - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu;
  - 10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła);
  - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych;
  - 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi;
  - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest;
  - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest;
  - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
  - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. Nr 249, poz. 1674)
Określa zakres informacji dotyczących składu i właściwości komunalnych osadów ściekowych oraz wzory formularzy do sporządzania i przekazywania zbiorczego zestawienia odpowiednich danych.

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 196, poz. 1217)
Stawki opłaty za umieszczenie odpadów zawierających azbest na składowisku wynoszą:
  - 06 07 01* - odpady azbestu z elektrolizy 45,91 zł/t;
  - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu 45,91 zł/t;
  - 10 11 81* - odpady zawierające azbest 45,91 zł/t;
  - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo-cementowych 45,91 zł/t;
  - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest 45,91 zł/t;
  - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest 45,91 zł/t;
  - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest 0 (100,0*) zł/t;
  - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest 0 (100,0*) zł/t.*Wysokość jednostkowej stawki opłaty, którą stosuje się w przypadku ustalania opłaty podwyższonej lub administracyjnej kary pieniężnej (zgodnie z art. 293 oraz 309 ustawy - Prawo ochrony środowiska)
4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)
W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o następujących kodach:
  - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
  - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.
5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. 2013.523)
Określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.
6. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)
Określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (zwanego "planem bioz") oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi (wyroby zawierające azbest).
7. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji i urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31)
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649 ze zm.)
Nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia (Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest). Pierwsza kontrola powinna być przeprowadzona w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia. Ww. podmioty przechowują 1 egz. Oceny (łącznie ze stosowną dokumentacją), a drugi egz. Oceny przekazują właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397 ze zm.)
10. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz. U. 2012 Nr 192)

11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)
12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1996 r. w sprawie wykazu jednostek upoważnionych do przeprowadzania badań materiałów i procesów technologicznych w celu ustalenia stopnia ich szkodliwości dla zdrowia oraz zakresu tych badań (Dz. U. Nr 101, poz. 473 ze zm.)
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 109, poz. 704 ze zm.)
14. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów obiektów budowlanych, przy których realizacji jest wymagane ustanowienie inspektora nadzoru inwestorskiego (Dz. U. Nr 138, poz. 1554)
15. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953 ze zm.)
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)
17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie sposobu dokumentowania chorób zawodowych i skutków tych chorób (Dz.U.2013.1379 j.t. ze zm.)
18. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia (Dz.U.2013.951 j.t. ze zm)
19. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. Nr 47, poz. 401)
20. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy związanej z występowaniem w miejscu pracy czynników chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 86)
21. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz. U. Nr 81, poz. 716)
22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 298, poz. 1771)
23. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz.U.2013.38)
24. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189 poz. 1603)
25. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2014 w sprawie dokumentacji hydrogeologicznej i dokumentacji geologiczno-inżynierskiej (Dz.U.2014.596)
26. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)
27. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673)
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. 2013, Poz. 24)
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 25)

5.3. AKTY PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ

1. Konwencja Nr 162 Konferencji Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy z dnia 24 czerwca 1986 r. - dotycząca bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu

2. Zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy Nr 172 z dnia 24 czerwca 1986 r. dotyczące ochrony pracowników przed działaniem azbestu
3. Dyrektywa Rady Nr 80/1107/EWG z dnia 27 listopada 1980 r. w sprawie ochrony osób narażonych na ekspozycje szkodliwych substancji (ze zmianami wynikającymi z dyrektywy Nr 91/322/EWG z dnia 29 maja 1991 r.)
4. Dyrektywa Rady Nr 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. o ochronie pracowników przed zagrożeniem związanym z narażeniem na działanie azbestu w pracy (znowel. Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG)
5. Dyrektywa Rady Nr 90/394/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie ochrony pracowników przed narażeniem na czynniki rakotwórcze w środowisku pracy (znowelizowana Dyrektywa Rady Nr 99/38/WE)
6. Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. o dopuszczalnym stężeniu włókien azbestu (uzupełnienie do Dyrektywy Nr 83/477/EWG)
7. Dyrektywa Rady Nr 94/33/EWG z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony młodocianych w miejscu pracy
8. Dyrektywa Rady Nr 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów
9. Dyrektywa Rady Nr 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zasad prawa, przepisów i środków administracyjnych krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej, jak również odnoszących się do ograniczeń w zakresie handlu i stosowania substancji niebezpiecznych
10. Dyrektywa Rady Nr 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ujednoczenia ustawodawstwa, przepisów i postanowień krajów członkowskich
11. Dyrektywa Rady Nr 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. jako uzupełnienie do Dyrektywy Nr 76/769/EWG
12. Dyrektywa Rady Nr 89/391/EWG a dnia 12 czerwca 1987 r. o ochronie bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy
13. Dyrektywa Rady Nr 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia środowiska azbestem
14. Dyrektywa Rady Nr 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących produktów budowlanych
15. Dyrektywa Rady Nr 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących wprowadzania ograniczeń w zakresie rozprowadzania na rynku i stosowania niebezpiecznych substancji i wyrobów technicznego zastosowania.
16. Dyrektywa Rady Nr 84/360/EWG z dnia 28 czerwca 1984 r. w sprawie zanieczyszczeń środowiska przez zakłady przemysłowe
17. Dyrektywa Rady Nr 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed niebezpieczeństwem związanym ze środkami chemicznymi w miejscu pracy
18. Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów
19. Dyrektywa Rady 91/689/WE z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych
20. Rozporządzenie Rady 259/93 z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie Wspólnoty, do Wspólnoty i poza jej obszar
21. Dyrektywa Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. nowelizująca Dyrektywę 85/337/EWG w sprawie oceny oddziaływania niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć na środowisko
22. Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli
23. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny skutków oddziaływania na środowisku niektórych planów i programów
24. Dyrektywa Rady 91/692/WE z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie normalizacji i racjonalizacji sprawozdań dotyczących realizacji niektórych Dyrektyw Rady dotyczących środowiska.

6. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

6.1. POŁOŻENIE

Gmina Lubawa to gmina wiejska położona w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w południowo-wschodniej części powiatu iławskiego. Administracyjnie graniczy z gminami: Ostróda, Nowe Miasto Lubawskie, Grodziczno, Rybno, Dąbrówka, Iława.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski J. Kondrackiego na analizowanym obszarze wydzielone są dwie jednostki: południowo-zachodnia część Wzgórz Dylewskich jako tzw. Garb Lubawski oraz Dolina Drwęcy. Wyżej wymienione mezoregiony znajdują się w północno-wschodniej części makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego.

Wschodnia część gminy znajduje się w granicach Parku krajobrazowego Wzgórz Dylewskich. Przez teren gminy przepływają strugi Sandela oraz Elszka będące dopływami Drwęcy. Gmina zajmuje powierzchnię 23 645 ha (GUS, 2013). Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 15 relacji Trzebnica-Września-Toruń-Ostróda.

6.2. DEMOGRAFIA

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2013 gminę zamieszkiwało 10 619 osób, w tym 5414 kobiet i 5205 mężczyzn. Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 45 osób/km². Przyrost naturalny na terenie powiatu w 2013 wyniósł 1,2/1000 mieszkańców. Saldo migracji w 2013 r. w gminie wyniosło -36 osób (-3,4/1000 mieszkańców). Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 23,9% ogólnej liczby mieszkańców, ludność w wieku produkcyjnym 62,3%, a w wieku poprodukcyjnym 13,7%.

6.3. GOSPODARKA I ROLNICTWO

Gmina Lubawa ma charakter rolniczy. Funkcją uzupełniającą są: turystyka i rekreacja, w tym agroturystyka oparta na indywidualnych gospodarstwach rolnych, obróbka i handel drewnem, obsługa produkcji rolnej, usługi oraz przetwórstwo surowców rolnych. Rolnictwo odgrywa istotną rolę ze względu na dość korzystne warunki glebowe oraz dużą powierzchnię użytków rolnych. Natomiast liczne lasy sprawiają, że gmina Lubawa jest postrzegana, jako atrakcyjne miejsce wypoczynku i rekreacji, co sprzyja rozwojowi turystyki oraz agroturystyki.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Lubawa w 2013 roku zarejestrowane były 504 podmioty gospodarcze w tym: 23 z sektora publicznego i 481 z sektora prywatnego.

6.4. KLIMAT

Gmina Lubawa wg R. Gumińskiego leży we „wschodnio-bałtyckiej” dzielnicy klimatycznej. Pod względem klimatycznym obszar gminy Lubawa charakteryzuje:

- średnia temperatura powietrza – 7,5 – 8,0° C;
- okres wegetacyjny – 210 dni;
- liczba dni przymrozkowych – 90-100 dni;
- roczna suma opadów – 600 - 650 mm;
- liczba dni pochmurnych w ciągu roku – około 128 dni;

- średnie dzienne nasłonecznienie rzeczywiste w lecie (VI-VIII) wynosi 7-7,5 godzin, natomiast w zimie (XII-II) poniżej 1,3 godziny;
- najsilniejsze wiatry występujące na terenie Gminy z południowego wschodu i zachodu, a najsłabsze ze wschodu.

6.5. ZASOBY PRZYRODY

Lasy w gminie Lubawa skupiają się w trzech rejonach:

- w północnej części gminy w Dolinie Drwęcy występuje kompleks wchodzący w skład Lasów Gierłoż,
- kompleksy leśne w Dolinie Drwęcy w południowo-zachodniej i zachodniej części gminy będące częścią Lasów Iławskich,
- uroczyska wschodniej części gminy wchodzące w skład Lasów Dylewskich.

Na terenie analizowanej gminy znajdują się fragmenty dwóch obszarów Natura 2000:

- **PLH280043 Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Ostoja Dylewskie Wzgórza** - Obszar o powierzchni 3430,62 ha położony w centralnej części Wzgórz Dylewskich, z najwyższym wzniesieniem Mazur - Dylewską Górą (312 m.n.p.m) obejmuje teren o bardzo urozmaiconej rzeźbie polodowcowej.

- **PLH280001 Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Drwęcy** - Ostoja obejmuje całą rzekę Drwęce, wraz z dopływami Grabiczek i Dylewka, oraz z przyujściowymi fragmentami rzek Dylewki, Pobórskiej Strugi, Gizeli, Bałcynki, Iławki, Elżki i Wel. Jest to teren o powierzchni 12561,56 ha Ostoja jest szczególnie ważna dla ochrony bogatej ichtiofauny. Teren ostoi pokrywa cenna przyrodniczo mozaika siedlisk związanych z doliną rzeczną.

Oprócz nich na terenie gminy Lubawa znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Dolnej Drwęcy** o powierzchni 17472,4 ha, położony na terenie powiatów: Iława, Ostróda i Nowe Miasto Lubawskie, w gminach: Iława, miasto Iława, Ostróda, Lubawa, miasto Lubawa, Nowe Miasto Lubawskie, miasto Nowe Miasto Lubawskie i Kurzętnik. Dominujące formy rzeźby terenu to faliste moreny denne, ciągi moren czołowych, równiny sandrowe oraz rynny polodowcowe. Rzeka i przyległe tereny stwarzają dogodne warunki do bytowania licznych gatunków ptactwa wodno - błotnego oraz płazów. Teren ten pokrywa cenna przyrodniczo mozaika siedlisk związanych z doliną rzeczną. Stwierdzono tu występowanie 11 rodzajów siedlisk cennych dla Europy m.in. łąki użytkowane ekstensywnie, lasy łęgowe czy starorzecza.

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich** o powierzchni 14483 ha, położony w powiecie ostródzkim na terenie gmin: Ostróda, Grunwald, Dąbrówno i miasta Ostróda, w powiecie iławskim na terenie gminy Lubawa, w powiecie Nowe Miasto Lubawskie na terenie gminy Grodziczno. Podstawowymi formami morfologicznymi w granicach obszaru chronionego krajobrazu są pagórki i wzgórze morenowe. Dominują tu głównie lasy liściaste – grądy i buczyny oraz bory mieszane. Stwierdzono występowanie 37 roślin podlegających ochronie gatunkowej. Na obszarze chronionego krajobrazu występuje wiele cennych i ciekawych zwierząt m.in. 6 gatunków biegaczy, 5 gatunków trzmieli, 10 gatunków płazów oraz 25 gatunków ssaków.

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Wel** o powierzchni 5254,1 ha położony na terenie powiatów: Nowe Miasto Lubawskie i Iława, w gminach: Nowe Miasto Lubawskie, Lubawa i Grodziczno. Rzeka Wel jest jednym z głównych cieków dorzecza Drwęcy o walorach kwalifikujących ją jako podstawowe tarlisko anadromicznych ryb wędrownych i siedlisko ryb prądolubnych. Atutem obszaru (oprócz bogactwa cennych gatunków) jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory.

- **Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich** położony na terenie gmin Ostróda, Lubawa, Dąbrówno i Grunwald. Powierzchnia parku wynosi 7151,2 ha, zaś otuliny 14 882,6 ha. Jest to jeden z najbardziej urozmaiconych pod względem morfologicznym obszarów Pojezierza Mazurskiego. W krajobrazie Parku dominują głównie lasy liściaste – grądy i buczyny (buczyna pomorska i kwaśna) oraz bory mieszane.

- **Rezerwat przyrody Rzeka Drwęca** - wodny rezerwat przyrody obejmujący całą długość rzeki Drwęca, Najdłuższy rezerwat ichtiologiczny w Polsce.

- **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Jeziora Zwiniarz** - położony na terenie gminy Lubawa i częściowo na terenie gminy Grodziczno, obejmujący jezioro Zwiniarz i okolice pomiędzy miejscowościami Zwiniarz i Łążyn.

- **Stanowisko dokumentacyjne:** odkrywka kredy integracyjnej w miejscowości Losy, pow. ok. 2 ha.

- **Pomniki przyrody:**

- głaz - granit szaroróżowy o obwodzie 450 cm w rejonie leśniczówki Napromek,
- głaz-granit szary o obwodzie 660 cm na szczycie wzgórza, 150 m od leśnictwa Napromek,
- głaz-granitognejs szaroróżowy, 1 km od Złotowa,
- jesion o obwodzie 390 cm i wys. 27 m przy szosie Pawłowo-Lubawa (skraj wsi Napromek),
- dąb szypułkowy o obwodzie 443 cm w Białej Górze,
- głaz narzutowy „Janek” o obwodzie 610 cm w Rumienicy.

7. ILOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY

W lipcu 2014 roku przeprowadzono inwentaryzację nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa. Inwentaryzację prowadzono poprzez spis z natury podczas wizytacji gospodarstw domowych. Na tej podstawie zewidencjonowano ilość wyrobów zawierających azbest jaka jest obecnie w posiadaniu osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych. Jak wynika z zebranych informacji najczęściej stosowanym wyrobem zawierającym azbest na terenie analizowanego obszaru są płyty azbestowo-cementowe pokryć dachowych - głównie płyty faliste oraz bardzo sporadycznie płyty płaskie. Zinwentaryzowane ilości tego typu materiału (płyty azbestowo-cementowe) zestawiono w tabelach 3-5.

Należy jednak przypuszczać, że nie jest to całkowita ilość występujących na terenie gminy Lubawa wyrobów zawierających azbest. Często sama lokalizacja wyrobów w budynkach jest trudna do przeprowadzenia. Trzeba również pamiętać, że oprócz samych pokryć dachowych azbest zawierają także:

- miękkie płyty i masy torkretowe (poprawa bezpieczeństwa przeciwpożarowego - ściany, stropy, zabezpieczenia konstrukcji stalowych);
- chłodnie kominowe i wentylatorowe (płyty, rury);
- sznury uszczelniające i tektura azbestowa w różnych instalacjach - kominy ceramiczne, piece, suszarnie;
- uszczelki, masy uszczelniające i zaprawy specjalne.

W celu obliczenia ilości wyrobów zawierających azbest w jednostce masy przyjęto, że 1 m² falistej oraz płaskiej płyty azbestowo-cementowej waży ok. 11,0 kg. W ten sposób oszacowano, że spodziewana masa odpadów zawierających azbest (płyty azbestowo-cementowe) występujących łącznie na terenie gminy wynosi ok. 8008,66 Mg.

W oparciu o założenia Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, ustalono prognozę ilości usuwanych wyrobów zawierających azbest. Ustalono, że zewidencjonowana ilość wyrobów zawierających azbest zostanie usunięta do końca 2032 r. pod warunkiem systematycznego, corocznego usuwania tych wyrobów w ilości ok. 422 Mg.

W celu osiągnięcia zakładanego celu wyroby azbestowe należałoby usuwać sukcesywnie, w miarę ich zużywania. Niezbędne będzie przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród społeczeństwa. Jednak całkowite usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy będzie wymagało wprowadzenia systemu zachęt finansowych dla właścicieli obiektów zawierających wyroby azbestowo-cementowe, a także wsparcia z budżetu państwa.

Tabela.3. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa w 2014 roku

Lp.	Miejscowość	Ilość wyrobów azbestowych				Ogółem	
		Osoby fizyczne		Osoby niefizyczne		[m2]	[Mg]
		[m2]	[Mg]	[m2]	[Mg]		
1	Biała Góra	4620.35	50.82	-	-	4620.35	50.82
2	Byszwałd	51004.30	561.05	-	-	51004.30	561.05
3	Czerlin	12550.00	138.05	-	-	12550.00	138.05
4	Fijewo	12275.79	135.03	-	-	12275.79	135.03

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

Lp.	Miejscowość	Ilość wyrobów azbestowych				Ogółem	
		Osoby fizyczne		Osoby niefizyczne		[m2]	[Mg]
		[m2]	[Mg]	[m2]	[Mg]		
5	Gierłoż Polska	13397.71	147.37	-	-	13397.71	147.37
6	Grabowo	29578.17	325.36	-	-	29578.17	325.36
7	Gutowo	13975.73	153.73	-	-	13975.73	153.73
8	Kazanice	60502.41	665.53	-	-	60502.41	665.53
9	Kołodziejki	2323.65	25.56	-	-	2323.65	25.56
10	Losy	9968.99	109.66	397.85	4.38	10366.84	114.04
11	Lubstyn	2604.01	28.64	-	-	2604.01	28.64
12	Lubstynek	10603.52	116.64	-	-	10603.52	116.64
13	Ludwichowo	10157.93	111.74	-	-	10157.93	111.74
14	Łązek	6961.71	76.58	208.69	2.30	7170.39	78.87
15	Łążyn	22597.15	248.57	328.83	3.62	22925.98	252.19
16	Mortęgi	18573.70	204.31	-	-	18573.70	204.31
17	Napromek	4744.92	52.19	-	-	4744.92	52.19
18	Omule	29304.40	322.35	12.34	0.14	29316.74	322.48
19	Osowiec	8318.87	91.51	-	-	8318.87	91.51
20	Pomierki	6105.52	67.16	223.48	2.46	6329.00	69.62
21	Prątnica	38200.98	420.21	24.60	0.27	38225.58	420.48
22	Raczek	4475.72	49.23	-	-	4475.72	49.23
23	Rakowice	27831.45	306.15	-	-	27831.45	306.15
24	Rodzone	6495.22	71.45	-	-	6495.22	71.45
25	Rożental	69650.18	766.15	-	-	69650.18	766.15
26	Rumienica	29594.31	325.54	-	-	29594.31	325.54
27	Samplawa	25889.75	284.79	-	-	25889.75	284.79
28	Szczepankowo	23452.66	257.98	80.00	0.88	23532.66	258.86
29	Targowisko Dolne	29635.40	325.99	355.26	3.91	29990.66	329.90
30	Targowisko Górne	9694.55	106.64	-	-	9694.55	106.64
31	Tuszewo	36054.39	396.60	-	-	36054.39	396.60
32	Wałdyki	26890.16	295.79	134.40	1.48	27024.56	297.27
33	Wiśniewo	9938.35	109.32	-	-	9938.35	109.32
34	Zielkowo	21117.99	232.30	-	-	21117.99	232.30
35	Złotowo	37204.85	409.25	-	-	37204.85	409.25
Suma końcowa		726294.78	7989.24	1765.44	19.42	728060.22	8008.66

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

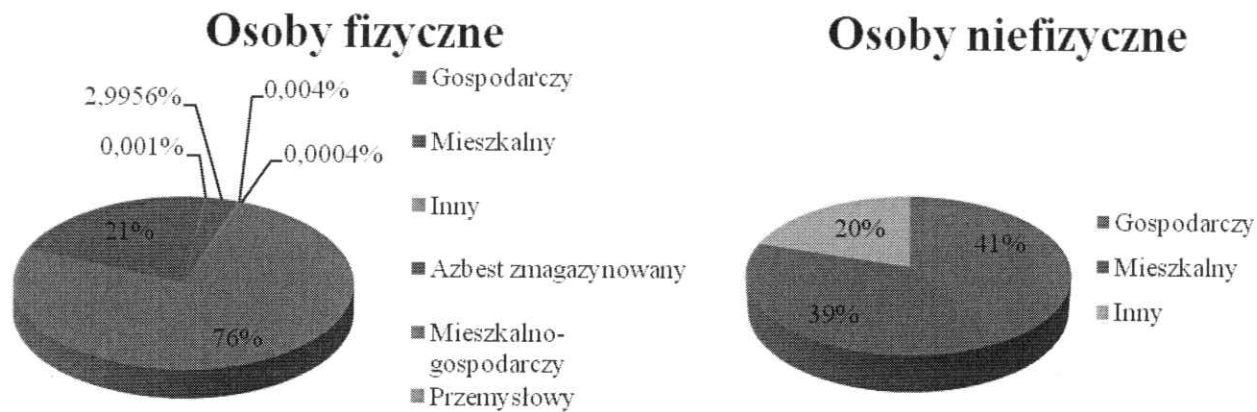

Tabela.4. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa w 2014 roku wg rodzaju zabudowy [m²]

Lp.	Miejscowość	Gospodarczy	Mieszkalny	Mieszkalno-gospodarczy	Przemysłowy	Azbest zmagazynowany	Inny
1	Biała Góra	2474.28	1873.22	-	-	272.84	-
2	Byszwałd	40071.05	9139.33	-	-	1793.92	-
3	Czerlin	10438.80	1736.10	330.48	-	44.62	-
4	Fijewo	10338.45	1908.35	-	-	28.99	-
5	Gierłoż Polska	10158.99	2951.19	163.03	-	124.50	-
6	Grabowo	21603.59	6880.08	-	-	1094.50	-
7	Gutowo	9435.57	4233.95	-	-	306.21	-
8	Kazanice	43844.58	13866.36	1100.70	-	1690.77	-
9	Kołodziejki	1793.39	199.86	-	-	330.40	-
10	Losy	9574.21	792.63	-	-	-	-
11	Lubstyn	1658.53	887.54	-	-	57.94	-
12	Lubstynek	8385.37	1904.55	-	-	313.60	-
13	Ludwichowo	8262.55	1878.58	-	-	16.80	-
14	Łązek	4582.89	2248.66	-	-	338.84	-
15	Łążyn	17352.41	4466.33	-	-	687.42	419.83
16	Mortęgi	14153.96	2600.70	302.77	-	1452.68	63.59
17	Napromek	3792.18	661.35	280.42	-	10.97	-
18	Omule	23644.70	5205.12	-	-	454.57	12.34
19	Oswiec	5409.87	2786.96	-	-	122.05	-
20	Pomierki	5894.93	412.37	-	-	21.70	-
21	Prątnica	28385.88	8885.55	-	-	954.16	-
22	Raczek	3016.34	1442.57	-	-	16.80	-
23	Rakowice	21051.17	6623.26	-	-	157.02	-
24	Rodzone	5751.40	730.12	-	-	13.70	-
25	Rożental	51361.30	14446.72	271.95	257.60	2639.25	673.36
26	Rumienica	22440.52	4706.83	186.49	-	2260.47	-
27	Samplawa	16266.03	8044.66	-	-	1579.06	-
28	Szczepankowo	17921.37	5473.95	-	-	137.34	-
29	Targowisko Dolne	20918.54	7401.53	-	-	1654.13	16.46
30	Targowisko Górne	8757.29	846.26	-	-	91.00	-
31	Tuszewo	29232.79	6376.29	127.41	-	317.90	-
32	Wałdyki	21798.30	4218.41	379.05	-	628.81	-
33	Wiśniewo	8143.43	1269.52	-	-	525.40	-
34	Zielkowo	16249.12	4425.74	-	-	443.14	-
35	Złotowo	27252.49	8568.71	-	-	1383.65	-
	Suma końcowa	551416.27	150093.32	3142.30	257.60	21965.15	1185.57

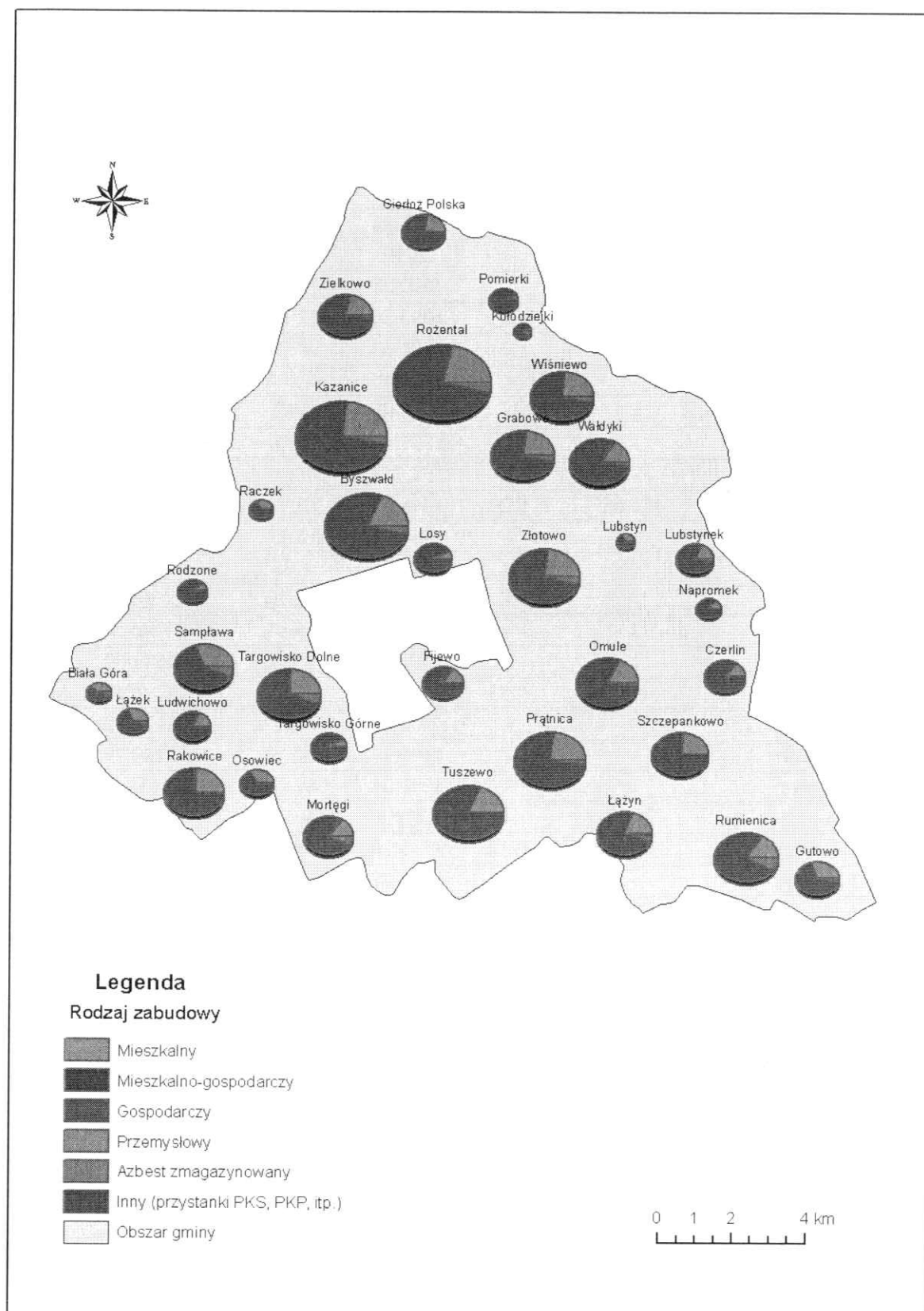
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Ryc. 1. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa w 2014 roku według rodzaju zabudowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Ryc. 2. Rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa z uwzględnieniem rodzaju zabudowy

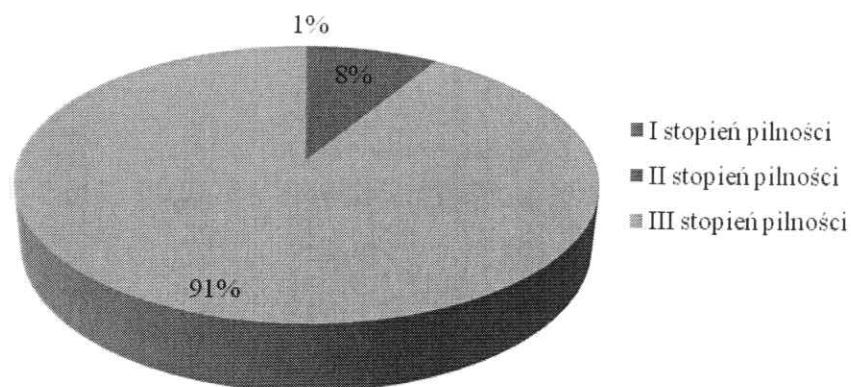
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Tabela.5. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa w 2014 roku według stopnia pilności

Lp.	Miejscowość	Stopień pilności					
		I stopień pilności		II stopień pilności		III stopień pilności	
		[m ²]	[Mg]	[m ²]	[Mg]	[m ²]	[Mg]
1	Biała Góra	43.84	0.48	246.70	2.71	4329.81	47.63
2	Byszwałd	2937.42	32.31	4098.29	45.08	43968.58	483.65
3	Czerlin	-	-	1076.84	11.85	11473.16	126.20
4	Fijewo	-	-	28.99	0.32	12246.80	134.71
5	Gierłoż Polska	-	-	961.30	10.57	12436.41	136.80
6	Grabowo	-	-	1094.50	12.04	28483.67	313.32
7	Gutowo	109.60	1.21	1906.53	20.97	11959.60	131.56
8	Kazanice	-	-	3821.46	42.04	56680.95	623.49
9	Kołodziejki	-	-	533.40	5.87	1790.25	19.69
10	Losy	-	-	1351.46	14.87	9015.37	99.17
11	Lubstyn	-	-	57.94	0.64	2546.07	28.01
12	Lubstynek	472.65	5.20	1448.48	15.93	8682.39	95.51
13	Ludwichowo	-	-	1464.11	16.11	8693.82	95.63
14	Łązek	-	-	98.00	1.08	7072.39	77.80
15	Łążyn	-	-	1717.88	18.90	21208.10	233.29
16	Mortęgi	-	-	1528.38	16.81	17045.32	187.50
17	Napromek	-	-	101.40	1.12	4643.52	51.08
18	Omule	50.40	0.55	3098.39	34.08	26167.95	287.85
19	Oswiec	-	-	147.25	1.62	8171.62	89.89
20	Pomierki	-	-	1199.21	13.19	5129.79	56.43
21	Prątnica	-	-	4091.35	45.00	34134.24	375.48
22	Raczek	-	-	879.44	9.67	3596.28	39.56
23	Rakowice	34.25	0.38	3311.70	36.43	24485.50	269.34
24	Rodzone	-	-	1074.07	11.81	5421.15	59.63
25	Rożental	37.50	0.41	6771.83	74.49	62840.85	691.25
26	Rumienica	-	-	3587.61	39.46	26006.70	286.07
27	Samplawa	292.52	3.22	1656.61	18.22	23940.62	263.35
28	Szczepankowo	-	-	137.34	1.51	23395.32	257.35
29	Targowisko Dolne	-	-	1814.22	19.96	28176.44	309.94
30	Targowisko Górne	-	-	-	-	9694.55	106.64
31	Tuszewo	-	-	573.32	6.31	35481.07	390.29
32	Wałdyki	721.89	7.94	5272.49	58.00	21030.18	231.33
33	Wiśniewo	14.00	0.15	511.40	5.63	9412.95	103.54
34	Zielkowo	-	-	1916.15	21.08	19201.84	211.22
35	Złotowo	-	-	634.04	6.97	36570.82	402.28
Suma końcowa		4714.07	51.85	58212.08	640.33	665134.07	7316.47

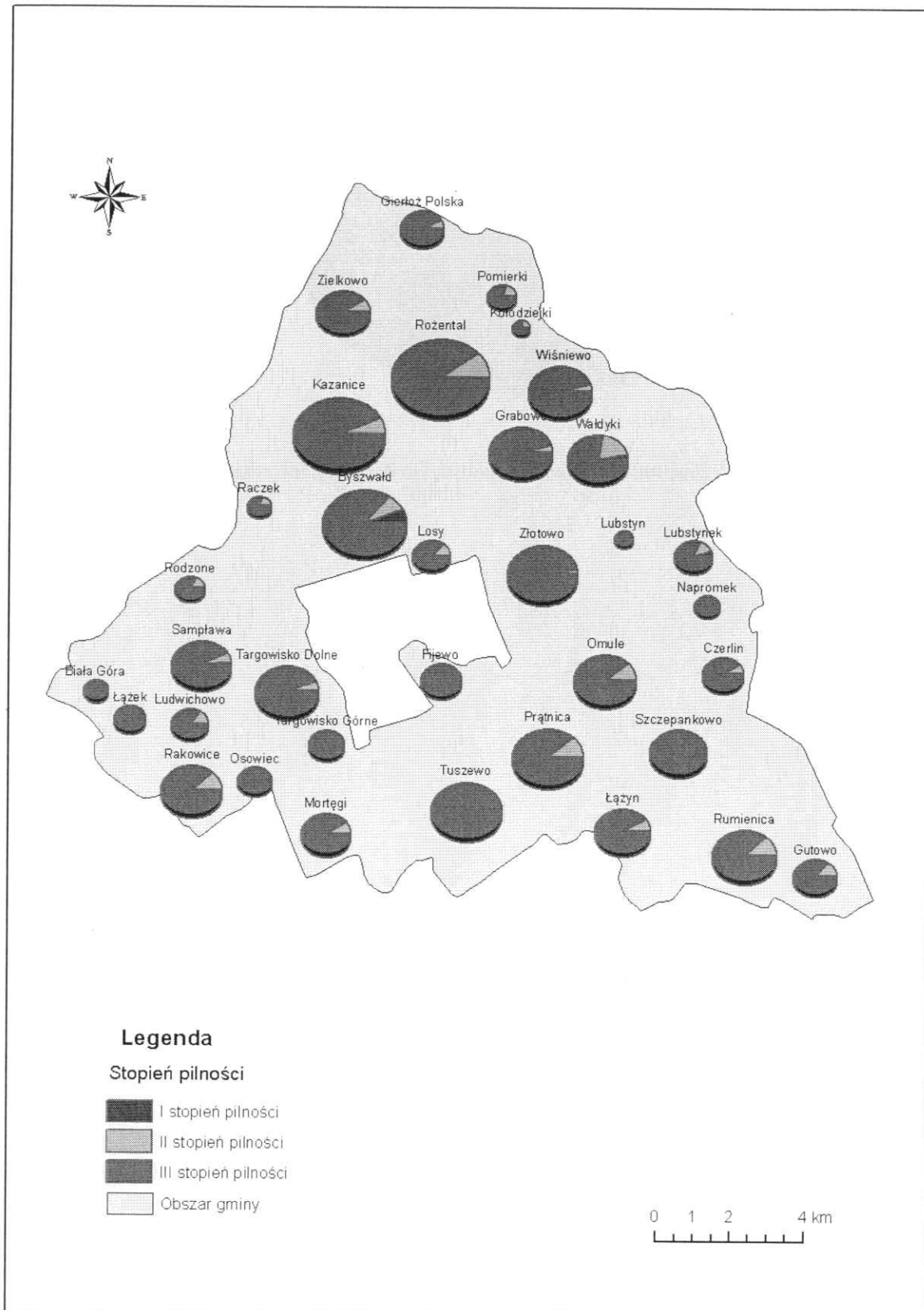
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Ryc. 3. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa w 2014 roku według stopnia pilności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

Ryc. 4. Rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Lubawa z uwzględnieniem stopnia pilności

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z inwentaryzacji

8. ASPEKTY FINANSOWE PROGRAMU

Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie w przypadku elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych. W chwili obecnej koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 m² materiału zawierającego azbest kształtuje się w granicach 25-30 zł, z tego około 10-12 zł to koszty transportu. Szacuje się, że całkowity koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest będących własnością osób fizycznych z terenu gminy Lubawa wyniesie od 18 157 370 zł do 21 788 843 zł. Natomiast koszt usunięcia wszystkich wyrobów pozostających w posiadaniu zarówno osób fizycznych jak i prawnych szacuje się na kwotę w przedziale od 18 201 506 zł do 21 841 807 zł. Oznacza to, że rocznie na usuwanie wyrobów azbestowych, potrzebne jest od ok. 957 974 tys. zł do ok. 1 149 568,8 mln zł.

Źródłami finansowania usuwania azbestu mogą być środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

Środki budżetu państwa

W ramach środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki co roku wspierana jest finansowo realizacja zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Większość działań ukierunkowanych jest na wsparcie jednostek samorządu terytorialnego, w formie bezpośredniego wsparcia np. na opracowanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest lub też pośrednio w formie materiałów informacyjno-edukacyjnych: ulotek, plakatów, poradników.

Konkursowy tryb wyboru wykonawców zadań umożliwi realizację i finansowanie działań innowacyjnych, ale zawsze zgodnych z zadaniami wskazanymi w Programie.

Każdego roku rozpisywany jest konkurs na realizację niektórych zadań wynikających z Programu oczyszczania kraju z Azbestu na lata 2009-2032. W konkursie mogą brać udział jednostki samorządu terytorialnego (JST) wszystkich szczebli, przedsiębiorcy, jednostki naukowo-badawcze, stowarzyszenia i fundacje, uczelnie wyższe i inne podmioty podejmujące wskazane przez organizatora zadania związane z realizacją Programu. Środki z budżetu państwa mogą być przeznaczane tylko na realizację zadań ujętych w poniższych blokach tematycznych:

- Blok 1 – Działania legislacyjne
- Blok 2 – Działania edukacyjno-informacyjne
- Blok 3 – Zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest
- Blok 4 – Monitoring realizacji Programu
- Blok 5 – Działania w zakresie narażenia i ochrony zdrowia

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), wspólnie z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, jako niezależne podmioty prawne, stanowią system finansowania ochrony środowiska w Polsce. Narodowy Fundusz jest źródłem finansowania przedsięwzięć ekologicznych, głównie o charakterze ponadregionalnym. Natomiast 16 wojewódzkich funduszy wspiera finansowanie ochrony środowiska na poziomie regionalnym.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zarządza finansami publicznymi przeznaczonymi na działalność ekologiczną poprzez programy priorytetowe. Na podstawie zatwierdzonej Listy programów priorytetowych na dany rok opracowywane są programy priorytetowe, które uwzględniają potrzeby środowiskowe, potrzeby i możliwości finansowe beneficjentów oraz stanowią reakcję na zmieniające się otoczenie.

Podstawą do przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w Narodowym Funduszu są właśnie programy priorytetowe, które określają zasady udzielania wsparcia oraz kryteria wyboru przedsięwzięć. W większości programów obowiązuje konkursowa formuła oceny złożonych projektów.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest zostało ujęte w ramach programu 5.7 *SYSTEM - Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW*. Celem programu jest wspieranie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej mających na celu m.in. wzrost ilości nieszkodliwionych odpadów zawierających azbest.

Okres wdrażania

1. Okres wdrażania w latach 2014 – 2018
2. Alokacja środków w roku 2015.
3. Wydatkowanie środków: do 2017 r.

Terminy i sposób składania wniosków:

Wnioski od WFOŚiGW będą przyjmowane w terminie 30 dni od daty ogłoszenia naboru przez NFOŚiGW.

Terminy składania wniosków dla beneficjentów końcowych określają indywidualnie WFOŚiGW i umieszczają na swojej stronie internetowej.

Formy dofinansowania:

Udostępnienie środków finansowych WFOŚiGW z przeznaczeniem na udzielanie dotacji.

Beneficjenci:

Beneficjentem programu są wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Beneficjentem końcowym natomiast są jednostki samorządu terytorialnego za pośrednictwem wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Warunki udostępniania środków przez NFOŚiGW

1. udostępnienie środków jest nieodpłatne i bezzwrotne;
2. zwrotowi do NFOŚiGW podlegają niewykorzystane środki udostępnione WFOŚiGW oraz pożytki ze środków udostępnionych WFOŚiGW;
3. NFOŚiGW odstępuje od pobrania zabezpieczenia od WFOŚiGW;
4. środki będą przekazywane na wniosek WFOŚiGW w transzach kwartalnych. Limity wypłat określa umowa pomiędzy NFOŚiGW i WFOŚiGW.

Warunki dofinansowania udzielanego przez WFOŚiGW z udziałem środków NFOŚiGW

1. udzielając dotacji ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW, WFOŚiGW działa we własnym imieniu na rzecz NFOŚiGW;

2. kwota dofinansowania przedsięwzięcia wynosi do 100 % jego kosztów kwalifikowanych, w tym do 50 % kosztów kwalifikowanych, ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW, w formie dotacji;
3. kwota dofinansowania udzielanego ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW w ramach realizacji umowy udostępnienia środków nie może przekroczyć iloczynu 400 zł i sumy całkowitego efektu ekologicznego, wyrażonego w Mg unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest;
4. minimalne łączne zaangażowanie środków WFOŚiGW w realizacji niniejszego programu priorytetowego stanowi 35% kosztów kwalifikowanych;
5. przedsięwzięcie zlokalizowane jest na terenie gminy, w której została przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest;
6. przedsięwzięcie zlokalizowane na terenie gminy posiadającej program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest i jest z nim zgodne;
7. przy określaniu intensywności dofinansowania uwzględnia się przepisy dotyczące dopuszczalności pomocy publicznej;
8. w przypadku dofinansowania przekazywanego za pośrednictwem jednostki samorządu terytorialnego, zasady pomocy publicznej stosowane są w odniesieniu do ostatecznych odbiorców korzyści. Podmiotem udzielającym pomocy ostatecznemu odbiorcy, zobowiązanym do zapewnienia zgodności pomocy publicznej z zasadami jej udzielania oraz realizacji innych obowiązków podmiotu udzielającego pomocy jest w takiej sytuacji dotowana jednostka samorządu terytorialnego.
9. w przypadku przedsięwzięć w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest na obszarach dotkniętych klęską żywiołową, kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych; pkt. 2 – 6 nie stosuje się.

Szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć:

1. Przy wyborze przedsięwzięć stosuje się kryteria obowiązujące w danym WFOŚiGW z uwzględnieniem niniejszego programu.
2. WFOŚiGW, udzielając dotacji z udziałem środków udostępnionych przez NFOŚiGW, uwzględnia:
  - b. efektywność kosztową oraz stopień pilności usunięcia i unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest,
  - c. efekt ekologiczny osiągnięty w związku z realizacją przedsięwzięć określa się jako masę odpadów zawierających azbest unieszkodliwionych, wyrażona w [Mg].

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie

Rolą wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW listy zdań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Poszczególne wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oferują wsparcie dofinansowania bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest zgodnie z uchwalanymi każdego roku priorytetami działalności.

Forma i zakres wsparcia, a także uprawnienia do ubiegania się o dofinansowanie różnią się w zależności od obowiązujących zasad w każdym z wojewódzkich funduszy. Najczęściej jednak przedmiotowe wsparcie ma formę dotacji.

Istotnym elementem pozyskiwania przez jednostkę samorządu terytorialnego środków finansowych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu gminy jest posiadanie rzetelnie wykonanej inwentaryzacji oraz programu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie przeznacza środki na cele określone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku –Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2013.1232 ze zm.), zawarte w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025, Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz zgodnie ze Strategią Działalności Wojewódzkiego Funduszu, Listą Przedsięwzięć Priorytetowych, Planem Działalności i kryteriami wyboru przedsięwzięć.

Fundusz udziela pożyczek i dotacji na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej w formie pisemnej z podmiotem realizującym zadanie, po rozpatrzeniu wniosku sporządzonego przez ten podmiot. Wnioski powinny być sporządzone zgodnie z wzorami obowiązującymi w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. Wzory wniosków dostępne są na stronie internetowej lub w sekretariacie Funduszu.

Jednym z programów priorytetowych przewidzianych do dofinansowania przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie jest *Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne, część II – usuwanie wyrobów zawierających azbest*. W ramach przedmiotowego programu wyszczególniono następujące przedsięwzięcia ujmujące kwestię azbestu:

- demontaż i zabezpieczenie pokrycia dachowego lub innych wyrobów zawierających azbest,
- transport odpadu niebezpiecznego z miejsca rozbiórki do miejsca unieszkodliwienia,
- unieszkodliwienie poprzez składowanie odpadu niebezpiecznego na składowisku

W ramach programu przewidziane jest dofinansowanie w formie dotacji do 85% kosztów kwalifikowanych ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW w Warszawie oraz WFOŚiGW w Olsztynie, nieprzekraczające 680 zł za 1 tonę unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest.

Urząd Gminy Lubawa

Urząd Gminy Lubawa przewiduje możliwość udzielania pomocy w zakresie dofinansowania polegającej na pokryciu części kosztów związanych z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych (mieszkalnych i gospodarczych). Pomoc będzie mogła zostać udzielona właścicielom nieruchomości ujętych w ewidencji wyrobów zawierających azbest, znajdujących się na terenie Gminy Lubawa. Dofinansowanie może obejmować również odebranie odpadów niebezpiecznych azbestowych wcześniej zdjętych z obiektu budowlanego i składowanych na terenie nieruchomości pod warunkiem, że zostały wykazane w przeprowadzonej w 2014 r. inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Wzór wniosku o dofinansowanie stanowi Załącznik 1 do Programu.

Dofinansowanie nie pokrywa kosztów związanych z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych i innych elementów budowlanych.

Środki finansowe na pokrycie całości kosztów związanych z usunięciem azbestu i wyrobów zawierających azbest pochodzą będą z:

- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie wraz z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- wkładu własnego Gminy Lubawa, na której mają być wykonywane prace przewidziane dofinansowaniem.

O Dofinansowanie ubiegać się może:

- podmiot nie zaliczany do sektora finansów publiczny, w szczególności:
  - osoby fizyczne,
  - wspólnoty mieszkaniowe,
  - osoby prawne,
  - przedsiębiorcy;
- jednostki sektora finansów publicznych będących gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi

Wnioski niezrealizowane w danym roku z powodu braku środków finansowych będą mogły być realizowane w roku następnym

W przypadku gdy ilość spełniających wszystkie wymogi formalne wniosków o dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Lubawa przekroczy limit środków przyznanych Gminie Lubawa przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, dofinansowaniem objęte będą w pierwszej kolejności wnioski złożone najwcześniej.

Bank Ochrony Środowiska

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. BOŚ współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska. Dzięki temu oferuje szeroką gamę kredytów.

Bank Ochrony Środowiska we współpracy z WFOŚiGW udziela kredytów na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska.

9. LOKALIZACJA SKŁADOWISK ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH

Najczęściej stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub też na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Obecnie funkcjonują 32 ogólnodostępne składowiska przyjmujące do składowania odpady azbestowe. Ponadto, planowana jest budowa kolejnych 6 składowisk.

Rozwój technologii dopuszcza składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych oraz przetwarzanie odpadów azbestowych w celu ostatecznego unicestwienia włókien azbestu.

Zgodnie z § 19 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. 2013.523):

- składowiska odpadów niebezpiecznych lub ich wydzielone części na terenie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów o kodach 17 06 01* i 17 06 05*, w postaci nieprzekształconej, buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się,
- każdorazowo po złożeniu w/w odpadów ich powierzchnię zabezpiecza się przed emisją pyłów przez przykrycie izolacją syntetyczną lub warstwą ziemi,
- składowanie odpadów należy zakończyć na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia a następnie składowisko wypełnia się ziemią do poziomu terenu.

Wykaz podmiotów zajmujących się zagospodarowaniem odpadów zawierających azbest w pobliżu gminy Lubawa zawiera tabela poniżej.

Tabela.6. Wykaz ogólnodostępnych składowisk odpadów, na których mogą być składowane odpady azbestowe – zlokalizowane najbliżej gminy Lubawa

Lp.	Nazwa składowiska/Lokalizacja	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Wolna pojemność składowiska [m ³]
1.	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., Elbląg	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., 82-300 Elbląg, ul. Mazurska 42	514,73
2.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz - Teodorowo	UTYLIZACJA ODPADÓW Zakł. Instal.Sanitarnych, 88-200 Radziejów, ul. Szybka 30	144 680
3.	Składowisko odp. niebezpiecznych zawierających azbest w Małociechowie	ECO-POL Sp. z o.o., 86-120 Pruszcz, ul. Dworcowa 9	19 250
4.	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o., Nowy Dwór	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o., Nowy Dwór 35, 89-620 Chojnice	1 888,65

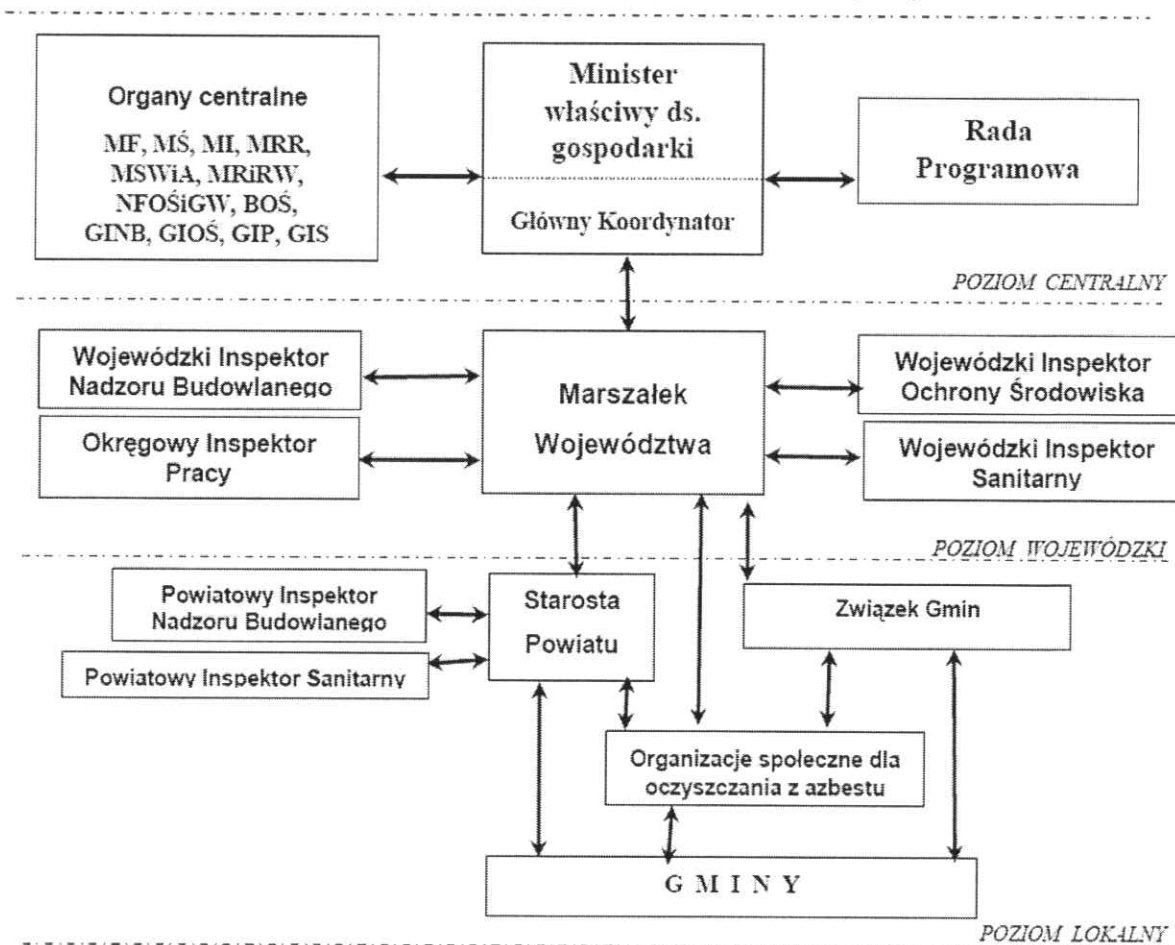
Źródło: Baza Azbestowa 2014

10. ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI, KONTROLI I MONITORINGU PROGRAMU

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 zakłada, że w jego realizacji będą brały udział jednostki i instytucje trzech poziomów tj.:

- centralnego - Rada Ministrów, Minister Gospodarki i w strukturze Ministerstwa Gospodarki Główny Koordynator;
- wojewódzkiego - samorząd województwa;
- lokalnego - samorząd powiatowy, samorząd gminny.

Ryc. 5. Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji samorządowych

Każdemu z w/w poziomów przyporządkowano konkretne zadania realizacyjne. Na poziomie lokalnym za realizację zadań odpowiedzialne są:

- samorząd powiatowy;
- samorzady gminne.

Do zadań samorządu gminnego należy:

- gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Gmina Lubawa w pierwszej kolejności powinna skupić się na działaniach edukacyjno-informacyjnych skierowanych do mieszkańców polegających na informowaniu mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan ich zdrowia oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. Gmina powinna więc zadbać, aby formularze, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia (Załącznik 2 do *Programu*), a także ma być sporządzana informacja o wyrobach zawierających azbest (Załącznik 3 do *Programu*), były dostępne bezpośrednio w Urzędzie oraz, o ile istnieje taka możliwość, również na stronie internetowej Urzędu. Gmina ma także służyć pomocą swoim mieszkańcom na temat wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu. Informacje te powinny znaleźć się na stronie internetowej gminy, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami. Gmina powinna szukać sojuszników swoich działań wśród lokalnych organizacji pozarządowych, dziennikarzy, starając się zainteresować ich tematyką azbestu, szczególnie w skali regionu oraz służąc informacjami na temat jego usuwania tak, aby wzmocnić prowadzone przez siebie działania informacyjno-edukacyjne.

Do zadań gminy należy sporządzenie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, wg trzech grup pilności, w zależności od stopnia zagrożenia. Informacje zgromadzone w ten sposób powinny być przekazywane raz w roku do właściwego urzędu nadzoru budowlanego w powiecie. Sprawozdania mają być sporządzone - podobnie do zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest - według trzech grup pilności.

Wielu mieszkańców gminy nie będzie stać na pokrycie kosztów usunięcia azbestu samodzielnie, co w konsekwencji może powodować, że będzie on nadal stanowił zagrożenie. Proponuje się więc, aby gmina promowała na większą skalę wypracowane procedury organizacyjno-administracyjne dofinansowania i monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest;
- sporządzenie oceny stanu i dokumentacji miejsca zawierającego azbest;
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia;
- sporządzenie (corocznie) planu kontroli jakości powietrza obejmującej pomiar stężenia azbestu, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest;
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest;
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury;
- sporządzenie i przedłożenie Marszałkowi Województwa (dot. przedsiębiorców) lub Wójtowi Gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz coroczna aktualizacja (wg załącznika do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011, Nr 8, poz. 31) informacji o wyrobach zawierających azbest;
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie wymaganych zezwoleń i uzgodnień zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących prace, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;
- opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
  - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez laboratorium wyposażone w sprzęt umożliwiający ich prawidłową analizę i zdolne do stosowania odpowiedniej techniki identyfikacyjnej,;
  - informacje o metodach wykonywania planowanych prac;
  - zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
  - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza;
- posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu;
- zgłoszenie zamiaru przeprowadzenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu;

- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest;
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Ocena wdrażania *Programu* będzie się opierała na okresowych sprawozdaniach, w których określone zostaną wskaźniki realizacji *Programu* w zakresie usuwania azbestu. Wskaźniki te pozwalają porównać przyjęte założenia z rzeczywistym obrazem funkcjonującego systemu. Wobec powyższego wprowadzono wskaźniki efektywności realizacji *Programu* zawarte w tabeli poniżej przyjmując, że lista ta może być sukcesywnie modyfikowana.

Tabela.7. Wskaźniki monitorowania Programu

WSKAŹNIK	JEDNOSTKA
A. WSKAŹNIKI STOPNIA REALIZACJI PLANU, STANU GOSPODARKI ODPADAMI I ZMIANY PRESJI NA ŚRODOWISKO	
ILOŚĆ USUNIĘTYCH PŁYT AZBESTOWO-CEMENTOWYCH	MG/ROK
ILOŚĆ USUNIĘTYCH PŁYT AZBESTOWO-CEMENTOWYCH W STOSUNKU DO ILOŚCI ZINWENTARYZOWANEJ NA TERENIE GMINY	%
ILOŚĆ WYTWORZONYCH ODPADÓW AZBESTOWYCH PRZEKAZANYCH DO UNIESZKODLIWIENIA	% MG/ROK
NAKLADY PONIESIONE NA USUNIĘCIE ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	PLN
B. WSKAŹNIKI ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ	
ILOŚĆ PRZEPROWADZONYCH AKCJI INFORMACYJNO-EDUKACYJNYCH W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI AZBESTOWYMI	LICZBA/ROK
ILOŚĆ ZGŁOSZEŃ PRAC PRZY NAPRAWIE WYROBÓW ZWIERAJĄCYCH AZBEST LUB ICH USUNIĘCIU ORGANOM NADZORU BUDOWLANEGO	LICZBA/ROK
ILOŚĆ ZGŁOSZONYCH INWENTARYZACJI ZASTOSOWANYCH WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	LICZBA/ROK

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

11. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Głównym zadaniem gminy Lubawa jest eliminacja z jej obszaru odpadów oraz materiałów zawierających azbest oraz ochrona zdrowia mieszkańców gminy przed szkodliwymi skutkami zdrowotnymi związanymi z użytkowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest do 2032 roku. Realizacja tego zadania będzie możliwa jeśli gmina będą sukcesywnie wykonywać działania zawarte w tab. 8.

Tabela.8. Harmonogram realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Lubawa

L.P.	DZIAŁANIE	JEDNOSTKA ODPOWIEDZIALNA ZA REALIZACJĘ	TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWE KOSZTY W TYS. PLN / ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1.	USTALENIE REJONÓW SPODZIEWANEGO WZROSTU ZAGROŻENIA PYŁEM AZBESTU Z UWAGI NA KONCENTRACJĘ WYSTĘPOWANIA USZKODZEŃ LUB TECHNICZNEGO ZUŻYCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.	Wójt	2017	BRAK DANYCH / ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE
2.	WYSTĄPIENIE DO ODPOWIEDNICH JEDNOSTEK O PRZEPROWADZENIE MONITORINGU ZAGROŻONYCH REJONÓW (OBIEKTÓW) I USTALENIA STOPNIA EMISJI PYŁU I WŁÓKIEŃ AZBESTU W PRZYPADKU ICH STWIERDZENIA.	Wójt	2017	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY
3.	PODEJMOWANIE W MIARĘ POTRZEBY ODPOWIEDNICH DZIAŁAŃ ADMINISTRACYJNYCH W STOSUNKU DO WŁAŚCICIELI LUB ZARZĄDCÓW OBIEKTÓW SZCZEGÓLNIE ZAGROŻONYCH.	Wójt Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

L.P.	DZIAŁANIE	JEDNOSTKA ODPOWIEDZIALNA ZA REALIZACJĘ	TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWE KOSZTY W TYS. PLN / ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
4.	<p>WSPÓLPRACA Z PRZEDSIĘBIORSTWAMI ZAJMUJĄCYMI SIĘ USUWANIEM WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (W TYM WNIKLIVE ANALIZOWANIE WNIOSKÓW W ZAKRESIE GOSPODAROWANIA ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST, SZCZEGÓLNIIE W ZAKRESIE WYPOSAŻENIA TECHNICZNEGO DO PROWADZENIA TAKICH PRAC ORAZ ZATRUDNIANIA PRACOWNIKÓW PRZESZKOLONYCH W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY PRZY USUWANIU I WYMIANIE MATERIAŁÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST), STWORZENIE I AKTUALIZOWANIE REJESTRÓW PODMIOTÓW ZAJMUJĄCYCH SIĘ ZAGOSPODAROWANIEM ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY.</p>	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ
5.	<p>PROWADZENIE LOKALNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE DOFINANSOWANIA USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (PROGRAM DOFINANSOWYWANIA USUWANIA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST PRZEZ OSOBY FIZYCZNE).</p>	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	OK. 20,00/ROK / ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE
6.	<p>AKTUALIZACJA PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.</p>	Wójt	2020	OK. 15,00 / ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE
7.	<p>SUKCESYWNE DOKONYWANIE PRZEGLĄDÓW TECHNICZNYCH OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ POZOSTAJĄCYCH WE WŁADANIU URZĘDU GMINY STOSOWNIE DO ROZPORZĄDZENIA MINISTRA GOSPODARKI, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ Z DNIA 2 KWIEŹNIA 2004 R. W SPRAWIE SPOSOBÓW I WARUNKÓW BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ. U. NR 71, POZ. 649 ZE ZM.) I SUKCESYWNE USUWANIE TYCH WYROBÓW W ZALEŻNOŚCI OD WYNIKÓW OCENY.</p>	Wójt, Właściciele obiektów	ZADANIE CIĄGŁE	BRAK DANYCH / ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

L.P.	DZIAŁANIE	JEDNOSTKA ODPOWIEDZIALNA ZA REALIZACJĘ	TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWE KOSZTY W TYS. PLN / ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
	ROZPOWSZECHNIENIE INFORMACJI WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY NA TEMAT OBOWIĄZKU WYPEŁNIENIA PRZEZ WŁAŚCICIELI OBIEKTÓW BUDOWLANYCH ARKUSZY OCENY STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA			W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ /
8.	WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ZGODNIE Z ROZPORZĄDZENIEM MINISTRA GOSPODARKI, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ Z DNIA 2 KWIEŹNIA 2004 R. W SPRAWIE SPOSOBÓW I WARUNKÓW BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ. U. NR 71, POZ. 649 ZE ZM.).	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE
	ROZPOWSZECHNIENIE INFORMACJI WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY NA TEMAT OBOWIĄZKU COROCZNEGO SPORZĄDZANIA INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W OPARCIU O DANE Z PRZEPROWADZONEJ INWENTARYZACJI, ZGODNIE Z ROZPORZĄDZENIEM MINISTRA GOSPODARKI Z DNIA 13 GRUDNIA 2010 R. W SPRAWIE WYMAGAŃ W ZAKRESIE WYKORZYSTYWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ WYKORZYSTYWANIA I OCZYSZCZANIA INSTALACJI LUB URZĄDZEŃ, W KTÓRYCH BYŁY LUB SĄ WYKORZYSTYWANE WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST (DZ. U. Z 2011 R. NR 8, POZ. 31), ORAZ O KONIECZNOŚCI PRZEDKLADANIA JEJ WŁAŚCIWEMU ORGANOWI.	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ / ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE
10.	PRZEPROWADZENIE AKCJI INFORMACYJNEJ WŚRÓD WŁAŚCICIELI, ZARZĄDCÓW LUB UŻYTKOWNIKÓW MIEJSC, W KTÓRYCH JEST LUB BYŁ WYKORZYSTYWANY AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST (PRZYGOTOWANIE FOLDERÓW INFORMACYJNYCH DOTYCZĄCYCH DOKONYWANIA PRZEGLĄDU TECHNICZNEGO TYCH WYROBÓW ORAZ DOKONANIA OCENY STANU I MOŻLIWOŚCI ICH BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA).	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	OK. 1,00/ROK / ŚRODKI WŁASNE, FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA, BUDŻET PAŃSTWA, ŚRODKI UNIJNE
11.	WSPÓL PRACA Z NADZOREM BUDOWLANYM, WYMIANA INFORMACJI MIĘDZY ORGANAMI (COROCZNA) DOTYCZĄCA ZGŁOSZEŃ PRAC PRZY NAPRAWIE LUB USUWANIU WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY
12.	WYZNACZENIE W URZĘDZIE GMINY OSÓB ODPOWIEDZIALNYCH ZA NADZOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA ICH TERENIE, KONTAKT Z OSOBAMI PRAWNYMI I FIZYCZNYMI.	Wójt	2016	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY
13.	SPORZĄDZENIE I AKTUALIZOWANIE ZBIORCZEGO WYKAZU OBIEKTÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, W UKŁADZIE 3-CH GRUP PILNOŚCI.	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

L.P.	DZIAŁANIE	JEDNOSTKA ODPOWIEDZIALNA ZA REALIZACJĘ	TERMIN REALIZACJI	SZACUNKOWE KOSZTY W TYS. PLN / ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
14.	PRZEKAZANIE ZEBRANYCH INFORMACJI (ZBIORCZEGO WYKAZU OBIEKTÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST) DO POWIATOWEGO INSPEKTORATU NADZORU BUDOWLANEGO.	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY
15.	PODJĘCIE DZIAŁAŃ W CELU ZABEZPIECZENIA ŚRODKÓW Z BUDŻETU GMINY NA REALIZACJĘ ZAŁOŻONYCH CELÓW, PODJĘCIE WSPÓŁPRACY W CELU POZYSKANIA INFORMACJI NA TEMAT PREFERENCYJNYCH KREDYTÓW EKOLOGICZNYCH NA USUWANIE WYROBÓW AZBESTOWYCH W BANKACH.	Wójt	ZADANIE CIĄGŁE	W RAMACH DZIAŁALNOŚCI WŁASNEJ GMINY

12. STRESZCZENIE

Pomimo zakazu stosowania wyrobów azbestowych, materiał ten będzie elementem struktury wielu obiektów budowlanych jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że prawidłowe użytkowanie wyrobów azbestowych nie stwarza zagrożenia dla zdrowia ludzi. Najczęstszym źródłem niebezpieczeństwa ze strony azbestu jest obróbka mechaniczna elementów azbestowych, wywołująca emisję włókien do powietrza.

W celu eliminacji zagrożenia dla zdrowia ludzi ze strony azbestu w Polsce wprowadzono szereg uregulowań prawnych w tym zakresie oraz opracowano długofalowy Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, zakładający całkowite usunięcie azbestu i wyrobów azbestowych do końca 2032 r. *Program* zobowiązuje wszystkich jego uczestników (jednostki i instytucje) do podjęcia konkretnych działań.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa jest efektem realizacji założeń programu krajowego. Dokument określa przyjętą lokalną strategię postępowania w latach 2014-2032 wraz ze szczegółowym harmonogramem na najbliższe 4 lata, zmierzającą w długoterminowej perspektywie do usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa do 2032 roku.

Powodzenie realizacji *Programu* uzależnione jest w dużej części od właścicieli i zarządców obiektów budowlanych, na których to spoczywa obowiązek prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Zebranie tych informacji pozwoli na uzyskanie pełnej wiedzy na temat ilości nagromadzonego na terenie gminy azbestu i podjęcie dalszych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotną częścią *Programu* jest stworzenie łatwo dostępnego systemu informacji na temat zagrożenia zdrowotnego wywołwanego włóknami azbestu oraz możliwości zagospodarowywania odpadów azbestowych w gminie. Głównym zadaniem *Programu* jest jednak mobilizowanie mieszkańców gminy oraz podmiotów gospodarczych do usuwania tych wyrobów poprzez wprowadzanie zachęt finansowych tj. programów dofinansowania.

ZAŁĄCZNIK 1. WNIOSEK O UDZIELENIE DOFINANSOWANIA ZADANIA „USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA”

....., dnia .....

Imię i nazwisko/nazwa: .....

Adres: .....

.....

Telefon .....

Wójt Gminy Lubawa

Fijewo 73

14-260 Lubawa

**WNIOSEK
O UDZIELENIE DOFINANSOWANIA ZADANIA „USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA”**

1. Wnioskodawca:

Imię i nazwisko/nazwa:.....

Adres: .....
(kod pocztowy, nazwa miejscowości, ulica, nr domu, nr lokalu)

Telefon: .....

2. Miejsce planowanego usunięcia wyrobów zawierających azbest:

Adres nieruchomości .....
(na której będzie przeprowadzone usunięcie wyrobów zawierających azbest)

Nr obrębu i nr działki ewidencyjnej .....

Tytuł prawny do nieruchomości .....
(własność, współwłasność, użytkowanie wieczyste)

3. Rodzaj obiektu, z którego będą usuwane wyroby zawierające azbest

.....
(np. budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, garaż, itp.)

4. Ilość wyrobów zawierających azbest, które zostaną unieszkodliwione:

Dla celów obliczeniowych należy przyjąć, że 1m² powierzchni połaci lub ściany pokrytej płytami azbestowymi waży 11 kg.

Lp.	Rodzaj wyrobów zawierających azbest	Ilość w m ²	Ilość w mb	Ilość w Mg (tonach)
1	Płyty eternitowe faliste		-	

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

2	Płyty płaskie		-	
3	Okładziny ścian		-	
4	Elementy zabudowy balkonów, ogrodzeń itp.		-	
5	Rury azbestowo-cementowe	-		
6	Inne (podać jakie)			
	Razem:			

5. Miejsce tymczasowego składowania/zalegania wyrobów zawierających azbest na terenie nieruchomości .....

6. Planowany termin realizacji zadania od dnia ..... do dnia .....
(max do 15 października br.)

7. Określenie zakresu pomocy* :

- a) wnioskuję o pomoc w pełnym zakresie – demontaż, transport i unieszkodliwianie
- b) wnioskuję o pomoc w zakresie transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest zgromadzonych/zalegających na mojej posesji

.....
Podpis Wnioskodawcy

Fijewo, dnia.....

Załączniki:

1. Dokument potwierdzający tytuł prawny do budynku/działki
    - w przypadku budynków mieszkalnych będących wyłączną własnością wnioskodawcy – wypis z ewidencji gruntów i budynków,
    - w przypadku budynków mieszkalnych będących przedmiotem współwłasności – zgoda wszystkich współwłaścicieli na wykonanie prac związanych z usuwaniem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, wraz z kopią aktualnego odpisu z księgi wieczystej, upoważnienie dla wnioskodawcy do występowania w imieniu wszystkich współwłaścicieli i do podpisania umowy z Gminą Lubawa
    - w przypadku posiadania innego tytułu prawnego, niż własność, do wniosku należy dołączyć zgodę właściciela nieruchomości. W przypadku budynku do którego prawo własności posiada kilka osób, należy dołączyć zgodę wszystkich współwłaścicieli na realizację zadania.
  2. Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania
  3. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
  4. Kopia decyzji o pozwoleniu na budowę lub zgłoszenia rozpoczęcia robót budowlanych nie wymagających pozwolenia na budowę do Starostwa Powiatowego z potwierdzeniem braku sprzeciwu w przypadku demontażu azbestu.
  5. Oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych.
  6. Oświadczenie o odpowiedzialności karnej.
- * podkreślić właściwe

**ZAŁĄCZNIK 2. OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ.U. 2010, NR 162, POZ. 1089) - WZÓR**

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego /instalacji przemysłowej:

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobu⁴⁾:

Data sporządzania poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Przyjęta punktacja	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2.	Tynk zawierający azbest	30	
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)	25	
4.	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5.	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6.	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7.	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8.	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10.	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14.	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16.	W systemie wentylacji pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17.	Na zewnątrz obiektu (np. tynki)	20	
18.	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Przyjęta punktacja	Ocena
19.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20.	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej		
21.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22.	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23.	Czasowe (np. domki relaksacyjne)	15	
24.	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25.	Nie użytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I

od 120 punktów

wymagane pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II

od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III

do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 roku

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel / Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST Z TERENU GMINY LUBAWA

- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- ⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- ⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

**ZAŁĄCZNIK 3. INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
(DZ.U. 2011, NR 8, POZ. 31) - WZÓR**

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca / urządzenia / instalacji, adres²⁾:
.....
.....
  2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest - imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
  3. Rodzaj zabudowy³⁾: .....
  4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾: .....
  5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾: .....
  6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾: .....
  7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾: .....
  8. Stopień pilności⁷⁾: .....
  9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
    - a) nazwa i numer dokumentu: .....
    - b) data ostatniej aktualizacji: .....
  10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów: .....
  11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾: .....
- .....
(podpis)
- data: .....

Objaśnienia:

- ¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1% lub więcej azbestu.
- ²⁾ Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- ³⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- ⁴⁾ Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- ⁵⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
  - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- ⁶⁾ Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- ⁷⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).
- ⁸⁾ Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Jan Laskowski

